

Upphovsrätten på den digitala inre marknaden (Ds 2021:30)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att den föreslagna bestämmelsen i 13 § första stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) bör harmoniseras med bestämmelsen i 21 § URL och att den föreslagna bestämmelsen om avtalslicens i 13 § andra stycket URL ska tas bort.

Enligt SKR kommer de föreslagna bestämmelserna om avtalslicenser, särskilt i 13 § URL, annars att medföra tillämpningsproblem och kostnadsökningar bl.a. för kommuner och regioner.

SKR anser inte att den föreslagna bestämmelsen i 29 § URL ska vara tillämplig på den upphovsrätt som tillkommer arbetsgivaren inom ramen för ett anställningsförhållande. I vart fall ska en ersättning som följer av kollektivavtal eller som förhandlats med en fackförening alltid anses skälig vid överlåtelse av upphovsrätt.

SKR anser att begreppet upphovsman i lagstiftningen bör ersättas med det könsneutrala och vedertagna begreppet upphovsperson.

Allmänt

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) begränsar sitt yttrande till vissa förslag och frågor av särskilt intresse för kommuner och regioner.

SKR vill inledningsvis påtala att det är lämpligt att begreppet upphovsman i lagstiftningen nu ersätts med det könsneutrala och vedertagna begreppet upphovsperson.

Föreslagna regleringar

Användning av verk vid undervisning

SKR ser positivt på att det föreslås en ytterligare inskränkning av upphovsrätten gällande användning av verk vid undervisning. Vad gäller exemplarframställan finns den uttryckliga bestämmelsen i 42 c URL. SKR anser dock att det behövs ytterligare klagörande om hur den föreslagna bestämmelsen i 13 § URL förhåller sig till bestämmelsen i 21 § URL. Det kan inledningsvis påtalas att lärares framföranden för elever i en undervisningssituation sällan är offentliga och därmed normalt kan framföras utan hänsyn till upphovsrätten. Detsamma anses gälla för distansundervisning via Internet där endast elever som deltar i undervisningen kan få del av materialet. SKR delar inte den uppfattning som framförs i promemorian (s. 69)

om att en uppläsning av ett läromedel av en lärare torde utgöra ett offentligt framförande. Uttalandet står i strid med tidigare förarbetsuttalanden och doktrin (jmf prop. 1992/93:214 s. 88 samt kommentaren till 21 § URL i Upphovsrättslagstiftningen – En kommentar, Olsson m.fl., 4 A, Norstedts juridik 2018).

Det är idag också möjligt för lärare och elever att framföra verk offentligt som en del av undervisningen utan att det krävs en avtalslicens. Som skäl har anförts att framförandena avser många slag av verk, att det material som kommer i fråga för användning är mycket stort och att besluten om vilka verk som ska framföras ofta fattas med kort varsel (jmf. prop. 1992/93:214 s. 88). SKR anser att detsamma bör gälla när undervisningen bedrivs digitalt på distans, särskilt när det finns ett krav att verk endast får återges i en säker elektronisk miljö.

Genom det föreslagna tillägget i 13 § andra stycket, som är frivilligt enligt direktivet, uppstår onödiga och svåra gränsdragningsproblem. Det finns idag många kollektiva förvaltningsorganisationer som vill erbjuda avtalslicenser till kommuner och regioner för undervisningssituationer, men bortsett från exemplarframställan har SKR svårt att se att sådana licenser krävs. Det är också enkelt för kollektiva förvaltningsorganisationer att hävda att det finns lätt tillgängliga avtal på marknaden. Som förslaget i 13 § andra stycket nu är utformat kommer det att medföra såväl praktiska tillämpningssvårigheter som kostnadsökningar för det allmänna. Mot bakgrund av ovanstående anser SKR att den föreslagna bestämmelsen i 13 § första stycket URL bör harmoniseras med bestämmelsen i 21 § URL och att skrivningen om avtalslicens i 13 § andra stycket URL ska tas bort.

Användning av kulturarvsinstitutioners samlingar som inte finns i handeln

SKR har inget att erinra mot förslagen i 16 e § eller 42 a § URL, men anser att det i kommande proposition bör förtydligas vad som menas med begreppet förvärvssyfte. SKR delar den uppfattning som redovisas i kommentaren till 16 e § URL (s. 249 i promemorian) att ett förvärvssyfte förutsätter ekonomisk vinning, men det är angeläget bl.a. för att undvika framtida tillämpningsproblem att det framgår att det gäller genomgående.

Upphovsmannens rätt till ersättning och upphovsmannens rätt till information

Vad gäller rätt till skälig ersättning (29 § URL) noterar SKR att denna rätt bara gäller när en upphovsman överlåter upphovsrätt till någon som avser att utnyttja rätten i förvärvsverksamhet. SKR anser inte att bestämmelsen ska vara tillämplig på den upphovsrätt som tillkommer arbetsgivaren inom ramen för ett anställningsförhållande. I vart fall ska avtalsvillkor som framgår av kollektivavtal eller som förhandlats med fackföreningar alltid anses utgöra skälig ersättning. En annan ordning är svår att förena med den svenska modellen.

SKR anser även att det behöver förtydligas vad som avses med förvärvsverksamhet enligt de föreslagna bestämmelserna. Detta är angeläget inte bara för kommuner och regioner utan även för andra myndigheter och för ideell sektor. Det kan noteras att det i författningskommentaren till 16 e § URL (s. 249 i promemorian) anges att förvärvssyfte innebär att det ska ske ekonomisk vinning, medan det i kommentaren till 29 § (s. 252) anges att förvärvsverksamhet inte innebär att det ställs krav på vinstsyfte. SKR delar uppfattningen att begreppen inte är helt synonyma, men ser man till den definition som växt fram skatterättsligt används uttrycket förvärvsverksamhet huvudsakligen för verksamhet som bedrivs i förvärvssyfte. SKR förutsätter att t.ex. verksamhet som huvudsakligen finansieras med skattemedel inte omfattas.

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Germund Persson